

ЕДНА ДОША УСЛУГА НА ТОПОНОМАСТИКАТА

Во списанието на Сојузот на историските друштва на СР Македонија „Историја“ (год. IX, бр. 2, Скопје, 1973) е објавен кусиот прилог на А. Керамидчиев под наслов „Уште нешто за нахијата Волкашин (Биглишта)“ (стр. 219—226), кој, според зборовите на авторот, имал за цел „да укаже на некои основни проблеми што се во врска со нахијата Биглишта да направи некои дополнувања, како и исправка на некои погрешно лоцирани населби“ во нашата статија објавена во истото списание (год. VII, бр. 2, Скопје 1971, стр. 153—165).

Најпрвин да видиме како А. Керамидчиев укажува на „некои основни проблеми во врска со нахијата Биглишта“:

„Според турските извори што ги интерпретира А. Стојановски, — вели тој — седиштето на нахијата Волкашин се наоѓало во градецот Биглишта, а не во Корча, населба која денес е далеку позначаен административен, стопански и културен центар на Албанија. Но од други, исто така, турски извори што датираат од 1483 година, се дознава дека постоела нахијата Горица (Корча) во која се избројуваат осум населби што го составувале феудалното владеење (тимар) на Арнауд Исхак.

Се поставува прашањето, дали нахијата Волкашин со седиште во Биглишта егзистирала во 1483 година како посебна нахија или пак нејзините населби биле вклучени тогаш во нахијата Горица? На ова прашање тешко може да се одговори, бидејќи не ни се познати сите населби што ги опфаќала нахијата на Горица во горниот период. Повеќе сме наклонети да ја прифатиме можноста дека нахијата Волкашин со центар Биглишта е временски постара од таа на Горица и оти нејзиното формирање треба да ги однесеме непосредно по турското освојување на Македонија. Но подоцна дошло до промени во турската административна поделба, така што во 1483 година се појавува нахијата Горица, која, најверојатно, го покривала и подрачјето на Биглишта. Во прилог на горното е и фактот што од осумте населби на нахијата Горица, петте се јавуваат и како населби на нахијата Волкашин“. (стр. 220).

Ќе тргнеме од „фактот“ изнесен во последната реченица на горниот цитат, бидејќи сето друго е голо нагаѓање. Во забелешката бр. 6, на стр. 220, А. Керамидчиев ги приведува осумте населби од нахијата Горица: Баштемијани (Баштевија), Отоскоб (Ускополи?), Трнави (Трнова), Реваник, Врлочишта (Височишта?), Маловиче (Миловец), Буковик, Евстатиче (Ечменик?). Авторот директно не посочува кои пет од наведените осум населби „се јавуваат и како населба на нахијата Волкашин“, но од излагањето што натаму следува може да се заклучи дека тој мисли на Баштемијани (Баштевија), Отоскоб (Ускополи?), Трнави (Трнова), Маловиче (Миловец) и Евстатиче (Ечменик?). Имињата пред заградите се земени од преведениот извор од 1483 година, а во заграда е дадена нивната идентификација што ја извршил А. Керамидчиев. Тоа би требало да значи дека ниту една од петте населби во изворот не е запишана со нејзиното вистинско име, а авторот не дава никакви докази за веродостојноста на својата идентификација. Впрочем, такви докази и не постојат. Само претерана „храброст“ можела да го доведе на идеја, на пример, Корчанското село Отоскоб најпрвин да го изедначи со бигалишкото Ускополи, а ова пак со денешното село Воскопоја (Москополе) или Ваштемјан со Бештиза, а ова со денешното село Ваштемија, селото Трнави со Трново на полуостровот Сува Гора во Преспа, итн. Сеедно, оваа произволна идентификација авторот ја ползува како „факт“ врз основа на кој претполага дека нахијата Горица „го покривала и подрачјето на Бигалишта“. Инаку и не можел да постапи, зашто само по таков начин можел да добие во рака „силен аргумент“ за извршената „идентификација“ на населбите од таа нахија, чии граници според така добиениот резултат се протегале далеку на југ и запад од Горица (Корча). Наместо да се замисли над својата постапка, тој тргнал во докажување на нешто што не може да се докаже. Имено, не впуштајќи се во излишна полемика околу „основните проблеми“, достатно ќе биде ако во случајов истакнеме дека нахијата Горица егзистирала паралелно со нахијата Волкашин во времето кога се правени пописите со кои се послуживме за приближно реконструирање на нахијата Волкашин. Сметаме дека на ова не му е потребно ништо повеќе за да го депласира како крајно произволен обилаот на А. Керамидчиев границите на нахијата Волкашин (Бигалишта) да ги протегат далеку на запад и југ од денешната Корча. Токму имајќи го предвид горниот факт, ние не се осмеливме населбите од нахијата Волкашин да ги бараме на територија што многу се отклонува од нејзиниот центар Бигалишта, но тоа не значи дека и ние не располагаме со информации барем за добар дел од корчанските села што ни ги нуди А. Керамидчиев, сè едно што ние не можеме да се пофалиме со некое „добро познавање на теренот“. Се разбира, со

ова не сакаме да спориме дека се случувало, макар и поретко, во границите на една нахија да биле вклучени населби од друга нахија, како ни тоа дека границите на одделните административно-територијални единици со текот на времето не трпеле извесни поместувања за сметка или на штета на соседните. Но тоа е друг проблем. Во случајов е битно дека нема никакви основи пределот на Биглишта и Корча, односно нахиите и казите Волкашин и Горица да се третираат како една целина, а најмалку на нахијата Волкашин (Биглишта) да ѝ се припишуваат такви размери како што е тоа на картата што во прилог на својот напис ја дава А. Керамидчиев.

Да се задржиме накусо и на дополнувањата и исправките што ги прави авторот. Веднаш да речеме дека воопшто не е спорна потребата од една таква интервенција во нашата статија, и тоа не само по однос на нахијата Волкашин. Впрочем, да ја цитираме нашата опаска што најдобро го покажува нашиот однос спрема прашањето: „Сигурно е дека некои од тие села (се мисли на селата од нахијата Богданос — А. С.) исчезнале а некои, пак, претрпеле коренити промени во имињата. Недостигот на доволен број соодветни помагала и особено фактот што е во прашање територија надвор од нашите државни граници, на која беше невозможно да се вршат теренски испитувања, кои во ваквите случаи обично даваат задоволителни резултати, се основните причини што бројот на убицираните села не е поголем. Во некои случаи и нечиткиот ракопис во ползуваните извори оневозможуваше сигурно читање, па со тоа и идентификување на некои од селата. Сево ова се однесува и за селата во другите две нахии, Оливер и Волкашин, особено за втората“ (стр. 156, заб. бр. 60).

Значи, да повториме, не е спорна потребата од дополнување и корекција на нашата топономија. Напротив, таа е неопходна. Меѓутоа, она што го предизвикува нашето реагирање, тоа е фактот што А. Керамидчиев многу малку придонесува за дополнување и исправка на „некои погрешно лоцирани населби“, а далеку повеќе внесува збрка, што во прв ред е последица на непознавање соодветни извори и, делумно поради тоа, премногу слободното донесување претпоставки и заклучоци. Често тој не е коректен во предавањето на туѓите искажувања, ниту пак се замислува над нив. А што е најлошото, тој не остава простор за евентуална корекција на неговото расудување. Тој е категоричен:

„Во приложената карта — вели тој — ги избројуваме сите денешни села од подрачјето на Корча, Биглишта, Преспа, Костур, чии имиња имаат етимолошка сличност со наведените населби во турските документи. Неоспорно е дека постојат извесни разлики на компарираниите топоними што е резултат на извршените промени со текот на времето од страна на тур-

ската, албанската и грчката администрација. Видливо е дека со овие промени се настојувало да се предадат затечените словенски топоними во турски, албански, грчки превод или тие да се усогласат со особеностите на овие јазици“. (стр. 225).

Да дадеме само неколку примери за констатираното, што воедно ќе биде добра илустрација за некои наши напред изнесени забелешки. Редејќи ги топонимите за кои, смета тој, „треба уште нешто да се каже“, на стр. 222 вели: „Б е ж а н всушност е денешното село Бежани што се наоѓа јужно од Корча“. Нему не му пречи, ниту пак наоѓа за потребно да го изнесе нашето мислење за ова село, кое гласи: „Бежан, неутврдено. Би тврделе дека е тоа идентично со постојното село Бежани, ако ова не лежеше далеку на југозапад од Биглишта (стр. 161, заб. 114). Сличен е случајот и со селото Бачка. На истата страница тој за него вели: „Б а ч к а е всушност денешното село Бачка кое лежи југозападно од Корча до бреговите на р. Осум“, додека кај нас може да се прочита: „Бачка, село под ова име лежи далеку од Биглишта, југозападно од Корча. Ние сме склони да веруваме дека овде е во прашање Бицка, село југозападно од Малишкото Езеро“ (стр. 161, забл. 128). За селото Балгар тој тврди: „Б а л г а р е всушност село Булгарец кое лежи северно од Корча“ (стр. 223), а ние: „Балгар, можеби идентично со Булгарец, село северозападно од Корча, читањето е несигурно“ (стр. 163, заб. 160). Може да се приведат и други вакви и слични примери, но ние ќе се задоволиме само со уште еден можеби најдрастичен. Имено, во врска со селото Сливница А. Керамидчиев без воздржување напишал: „С л и в н и ц а е всушност денешната Сливница, село јужно од Корча и западно од Костур, до граничната линија спрема Албанија. Не е прифатливо мислењето на А. Стојановски дека тоа се однесува за с. Сливница во Горна Преспа (Ресенско) (к. н.), а пак с. Сливени влегувало во Костурската нахија“, не обзирајќи се на тоа што нашиот текст за ова село гласи: „Сливница“ неутврдено. Читањето е многу несигурно. Инаку, истоименото ресенско село лежи далеку на север од Биглишта, крај североисточниот брег на Преспанското Езеро. Можеби треба да се идентификува со Синица, село југозападно од Биглишта или пак со Сливени, село северозападно од Костур“ (стр. 162, заб. 130).

Колку ноншалантно и неодговорно се ползува „етимолошката“, па и привидната сличност меѓу имињата на населбите во турските документи и постојните на теренот за нивното „идентификување“ покажуваат ред примери. Така, според А. Керамидчиев селото Око(ли)шта можеби е идентично со денешното Хочишта, Белоречишта, со Беловода (Беловодица?), Хановишта со Јановени, Бештиза со Ваштемија, Ѓузелче со Ѓјугази, Џин Каш со Киш, итн. итн.

Авторот го знае и тоа дека „под влијанието на албанскиот јазик, некои словенски топоними го промениле завршокот — о (или — е) во — а, како Трнова, Хановишта, Дренова, Крушова, Корита и др.“ (стр. 223), но не знае или заборавила дека тоа е поскоро резултат на преиначување на завршоците на имињата што скоро редовно се среќава во османските документи за сите делови на Балканскиот Полуостров како што е, на пример, случајот и со Крчова, Хтетова, Куманова, Кратова, Ежова итн.

Но, за да не бидеме неправични спрема нашиот критичар, треба да нагласиме дека во својот осврт на топонимите што ние ги изнесовме за нахијата Волкашин, тој дал и неколку корисни корекции и дополнувања. Таков е случајот, по наше мислење, со идентификацијата на селата Ремби, Сумлак, Свети Гер, Кучач, Чебани, Батец и Вратодол. Но тоа е сè, во споредба со многубројните, често произволни тврдења и претпоставки, очигледно многу малку за дополнувањата и исправките што на дел од нашата статија ги направил А. Керамидчиев за да можат да бидат примени како вреден прилог за науката.